

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет економічний
Кафедра менеджменту

Затверджено

На засіданні кафедри менеджменту
економічного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29.08 2019р.)

Завідувач кафедри

 проф. Кундицький О.О.

Силабус з навчальної дисципліни
«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ
ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА»,
що викладається в межах освітньо-наукової програми
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобувачів
з галузі знань 07 Управління та адміністрування
за спеціальністю 073 Менеджмент

Львів 2019 р.

Назва курсу	СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА
Адреса викладання курсу	79000, Україна, м. Львів, пр. Свободи, 18, економічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра менеджменту
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	07 «Управління і адміністрування» 073 Д «Менеджмент»
Викладачі курсу	СЕНИШИН Оксана Степанівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту
Контактна інформація викладачів	oksana.senyshyn@lnu.edu.ua ; okssenyshyn@gmail.com ; http://econom.lnu.edu.ua/employee/senyshyn-o-s
Консультації по курсу відбуваються	Щопонеділка, 11:00 – 13:30 год. (адреса економічного факультету: 79000, Україна, м. Львів, пр. Свободи, 18, ауд. 304) Також консультації проводяться в день проведення лекцій (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через Skype або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Сторінка курсу	https://econom.lnu.edu.ua/academics/postgraduates
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання принципово нових обґрунтованих підходів до нагального вирішення поставлених перед економікою країни завдань, передусім до здійснення конкретних, глибоко продуманих, ефективних, практичних кроків у сфері соціально-економічного прогнозування на шляху до утвердження України як рівноправного та невід’ємного елемента у світовій спільноті. Тому у курсі особливу увагу приділено використанні сучасної наукової методології дослідження соціально-економічного прогнозування в реальній практиці функціонування продовольчого сектора України, причому саме тієї, яка вже може відігравати роль необхідного методичного інструменту за вирішення складних господарських проблем та розроблення й ухвалення ефективних управлінських рішень, пов’язаних як з продовольчою, так і з національною безпекою загалом.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА» є завершальною вибірковою дисципліною спеціальності 073Д Менеджмент для освітньої програми «МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ І АДМІНІСТРУВАННЯ», яка викладається в 4-му семестрі в обсязі 3-х кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою викладання навчальної дисципліни «Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора» є вивчення і засвоєння студентами економічного факультету загальних теоретичних, методичних і практичних положень, які є основою розкриття змісту навчального курсу „Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора”. Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціально-

	економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора» є: - вивчення основних теоретико-методологічних засад формування системи СЕП; - аналіз закономірностей макроекономічного державного планування; - засвоєння методичних та організаційних основ бізнес-планування; - дослідження категорії криз у контексті соціально-економічного прогнозування; - вивчення методики дослідження соціально-економічного прогнозування ПК як організаційно-управлінської системи; - аналізування процесів прогнозування ПК соціально-економічного розвитку регіонів; - вивчення світового досвіду державного регулювання розвитку агропродовольчого комплексу та перспективи його застосування в Україні; - застосування економіко-математичного моделювання при прогнозуванні розвитку вітчизняного продовольчого комплексу.
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. Яцура В. В., Сенишин О. С., Горинь М. О. Соціально-економічне прогнозування: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 412 с. 2. Сенишин О. С. Соціально-економічна оцінка продовольственного комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 130 с. 3. Сенишин О. С. Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – 472 с. 4. Сенишин О. С. Економіко-математичний інструментарій підвищення ефективності розвитку продовольчого ринку регіону / О. С. Сенишин, Н. О. Дзюбенко // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 79-122. Додаткова література: 1. Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування: Навчальний посібник. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. 2. Грабовецький Б.Є. Економічне прогнозування та планування: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. 3. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування. – К.: КНЕУ, 2001. 4. Мінченко М.В., Чижов Л.П., Фролков А.В. Планування та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів: Підручник. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. 5. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки. – К.: Поліграфкнига, 1998. 6. Пащука М.Т., Калина А.В. Прогнозування та макроекономічне планування: Навч. Посібник. – К.: МАУП, 1998. 7. Планування та прогнозування в умовах ринку. – Навчальний посібник / Під ред. В.Г. Воронкової. – К.: ВД „Професіонал”, 2006. 8. Прогнозування та розробка програм. Методичні рекомендації / За

	ред. В.Ф. Беседіна. – К.: Науковий світ, 2000. 9. Равікович Є.І., Присенко Г.В. Макроекономічне прогнозування: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2002. 10. Сенишин О. С. Економіко-математичний інструментарій підвищення ефективності розвитку продовольчого ринку регіону / О. С. Сенишин, Н. О. Дзюбенко // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 79-122. 11. Сенишин О. С. Соціальний розвиток українського села як передумова досягнення сталого економічного розвитку країни / О. С. Сенишин // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 204-233. 12. Сенишин О. С. Світовий досвід державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу: методика та перспективи його застосування в Україні / О. С. Сенишин, Л. М. Томаневич // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 117-137.
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	ОФН: 48 години аудиторних занять. З них 32 годин лекцій, 16 годин практичних занять та 42 години самостійної роботи ЗФН: 18 години аудиторних занять. З них 12 годин лекцій, 6 годин практичних занять та 72 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	Після завершення цього курсу студент буде : знати : - теоретико-методологічні засади формування системи СЕП розвитку ПК; - закономірності методології СЕП розвитку ПК; - основні методики аналізу продовольчих ринків тваринницької і рослинницької продукції; - особливості макроекономічного планування та прогнозування; - методичні та організаційні основи систем економічного та соціального прогнозування; - законодавчі та нормативно-правові засади організації процесу СЕП розвитку ПК; - особливості прогнозування виробничої програми підприємства; - методологічні основи системи превентивних заходів задля збереження та підтримки продовольчої безпеки країни; - методики соціально-економічного прогнозування розвитку продовольчого комплексу у публікаціях міжнародних рейтингових журналів та представляти на вітчизняних та міжнародних науково-практичних конференціях. вміти : - проаналізувати основні теоретико-методологічні засади соціально-економічного прогнозування; - визначити роль макроекономічного прогнозування у системі державного управління; - визначити ключові індикатори продовольчої безпеки країн;

	- розробити засади СЕП в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях управління; - розробити та охарактеризувати механізм розвитку вітчизняного продовольчого комплексу; - формувати систему показників підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції на світових ринках; - застосовувати методику індексного аналізу при оцінці нарощування експортного потенціалу продовольчого комплексу України; - співставляти результати дослідження та комбінувати управлінські методи соціально-економічного прогнозування розвитку продовольчих ринків; - розробляти оптимальну стратегію розвитку продовольчих ринків та продовольчого комплексу зокрема; - визначати напрямки покращення виробництва вітчизняної продовольчої продукції у контексті забезпечення продовольчої безпеки України; - застосовувати та систематизувати результати отриманих розрахунків за розробленими економіко-математичними моделями оцінки ефективності соціально-економічного прогнозування розвитку вітчизняного продовольчого комплексу; - впроваджувати результати проведених досліджень і положення (напрями щодо формування стратегії розвитку продовольчого комплексу та продовольчих ринків зокрема, нові методологічні положення щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції на світових ринках, методика нарощування експортного потенціалу тощо) у практичну діяльність.
Ключові слова	Продовольчий сектор; продовольчий комплекс; продовольство; продовольча продукція; соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора; методологія соціально-економічного прогнозування; продовольча безпека; рівень самозабезпеченості продовольчої продукції.
Формат курсу	Очний /заочний
	Проведення лекцій, лабораторних робіт та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження продовольчого комплексу України Тема 2. Методологія соціально-економічного прогнозування розвитку продовольчого комплексу України Тема 3. Соціально-економічна оцінка функціонування та розвитку продовольчого комплексу як основа побудови соціально-економічних прогнозів Тема 4. Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки Тема 5. Соціально-економічний прогноз перетворення України у конкурентоспроможну продовольчу державу
Підсумковий контроль, форма	іспит в кінці семестру письмовий Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів є важливим структурним компонентом навчально-виховного процесу. Підсумкове

	оцінювання знань студентів здійснюється за поточним та проміжним контролем знань протягом семестру. З метою перевірки якості підготовки, знань, умінь студента з дисципліни використовуються такі засоби оцінювання: - для поточного контролю - усне опитування, проведення тестування, розв'язування задач, розгляд ситуацій; - для проміжного контролю – проведення модульного контролю, що включають тестування, теоретичні питання; - для підсумкового контролю – проведення письмового іспиту.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін як соціально-економічне прогнозування, економічна діагностика, державне регулювання економіки та інших достатніх для сприйняття категоріального апарату цього курсу, розуміння наукових джерел з такої проблематики.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, комплексні модулі та завдання; електронні матеріали з відповідного курсу та інших пов'язаних курсів у системі (платформі) Moodle, колаборативне навчання (групові проекти, спільні розробки), проектно-орієнтоване навчання, дискусія, написання спільних наукових праць та розробок.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу «Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора» потребує використання загально вживаних програм і операційних систем та електронних матеріалів платформи Moodle.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: • практичні заняття: 20 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 20. • контрольні заміри (модулі): 20 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 20. • індивідуальне завдання: 10 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 10. • іспит: 50 % семестрової оцінки. Максимальна кількість балів – 50. Підсумкова максимальна кількість балів – 100. <i>Форма підсумкового контролю успішності навчання іспит.</i> При викладанні дисципліни «Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора» використовуються такі методи контролю: Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять й змістових модулів і має за мету перевірку рівня підготовки студента до виконання конкретної роботи. Його інструментами є контрольні роботи і тестування. Об'єктами поточного контролю знань студентів з дисципліни «Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого сектора» є: 1) систематичність та активність роботи на практичних заняттях; 2) виконання модульних (контрольних) завдань; 3) виконання самостійних (індивідуальних) завдань; При оцінці систематичності та активності роботи студента на практичних заняттях враховується: - рівень знань, продемонстрований у відповідях на практичних

заняттях;

- активність при обговоренні дискусійних питань;
- результати виконання практичних робіт, завдань поточного контролю тощо.

При оцінці виконання модульних (контрольних) завдань враховується загальний рівень теоретичних знань та практичні навички, набуті студентами під час опанування відповідного змістовного модуля.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання підсумкових результатів навчання і проводиться у формі письмового іспиту.

Засоби діагностики успішності навчання

Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів є важливим структурним компонентом навчально-виховного процесу. Підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється за поточним та проміжним контролем знань протягом семестру.

З метою перевірки якості підготовки, знань, умінь студента з дисципліни використовуються такі засоби оцінювання:

- для поточного контролю - усне опитування, проведення тестування, розв'язування задач, розгляд ситуацій;
- для проміжного контролю – проведення модульного контролю, що включають тестування, теоретичні питання;
- для підсумкового контролю – проведення письмового іспиту.

Засоби поточного контролю:

Засоби контролю	Кількість балів
Поточне опитування на практичних заняттях	20
Тестування за змістовим модулем 1	10
Тестування за змістовим модулем 2	10
Індивідуальне завдання	10

Засоби підсумкового контролю:

Засоби контролю	Кількість балів
	Денна/вечірня
Письмовий іспит	50

Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають індивідуальне письмове завдання.

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем,

незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
0-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

Питання до екзамену

Перелік питань для проведення підсумкової оцінки знань

1. Сутність та структурно-функціональна характеристика продовольчого комплексу України
2. Місце соціально-економічного прогнозування у функціональній структурі механізму розвитку вітчизняного продовольчого комплексу
3. Особливості структури природно-ресурсного потенціалу розвитку продовольчого комплексу
4. Соціально-економічне прогнозування як інструмент дослідження потреб та можливостей їхнього передбачення
5. Методика дослідження соціально-економічного прогнозування як організаційно-управлінської системи
6. Екстраполяційні методи прогнозування як інструмент формування оптимальної програми розвитку вітчизняного продовольчого комплексу
7. Продовольчий комплекс у системі агропромислового виробництва України
8. Аналітична оцінка стану ринку продовольчої продукції тваринництва та

	рівня споживання продовольчих благ в Україні 9. Дослідження ринку молока та молокопродуктів 10. Аналіз ринку м'яса та м'ясопродуктів 11. Дослідження перспектив розвитку продовольчого ринку продукції рослинництва 12. Ринок зерна, зернобобових культур і продуктів їхньої переробки 13. Ринок цукру 14. Ринок харчових жирів 15. Ринок картоплі, овочів, плодів та ягід 16. Пріоритетне значення продовольчої безпеки у процесі формування системи національної безпеки країни 17. Соціальний розвиток села як умова досягнення продовольчої безпеки України 18. Світовий досвід державного регулювання розвитку агропродовольчого комплексу та перспективи його застосування в Україні 19. Прогностична оцінка нарощування експортного потенціалу продовольчого комплексу України 20. Напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції на світових ринках 21. Соціально-економічний прогноз місця продовольчого комплексу в забезпеченні споживчих потреб населення України у продуктах харчування
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

СХЕМА КУРСУ «СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА»

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Усього ОФН	у тому числі			Усього ЗФН	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження продовольчого комплексу України	22	8	4	10	22	3	2	17
Тема 2. Методологія соціально-економічного прогнозування розвитку продовольчого комплексу України	22	8	4	10	21	3	1	17
<i>Всього</i>	44	16	8	20	43	6	3	34

Змістовий модуль 2. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОГНОЗІВ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин

	Усього ОФН	у тому числі			Усього ЗФН	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
Тема 3. Соціально-економічна оцінка функціонування та розвитку продовольчого комплексу як основа побудови соціально-економічних прогнозів	12	4	2	6	17	2	1	14
Тема 4. Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки	20	6	4	10	17	2	1	14
Тема 5. Соціально-економічний прогноз перетворення України у конкурентоспроможну продовольчу державу	14	6	2	6	13	2	1	10
<i>Всього</i>	46	16	8	22	47	6	3	38
<i>Усього, год.</i>	90	32	16	42	90	12	6	72

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження продовольчого комплексу України

Досліджено сутність та структурно-функціональну характеристику продовольчого комплексу, з'ясовано місце соціально-економічного прогнозування у функціональній структурі механізму розвитку вітчизняного продовольчого комплексу, розкрито особливості структури природно-ресурсного потенціалу розвитку продовольчого комплексу.

У зв'язку зі неоднозначністю наукових підходів до трактування поняття “продовольчий комплекс”, запропоновано власне визначення цієї дефініції. ПК розглянуто автором як трьохкомпонентну еколого-соціо-економічну систему через призму дослідження стратегії сталого розвитку, що дозволило розглянути його не лише як економічну підсистему взаємозалежних сфер, галузей та виробництв, спрямованих на задоволення суспільних потреб населення продуктами харчування рослинного і тваринного походження в необхідному асортименті та належної якості за умов ефективного використання природно-ресурсного потенціалу; але й як соціальну складову, в основі чого знаходиться людина як основа суспільного розвитку та як екологічну підсистему, що забезпечує умови для виробництва якісної органічної продовольчої продукції.

Рекомендована література

1. *Воронкова В.Г.* Соціально-економічне прогнозування: Навчальний посібник. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 643 с.
2. *Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного.* – К.: КНЕУ, 2000.
3. *Яцура В. В., Сенишин О. С., Горинь М. О.* Соціально-економічне прогнозування: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 412 с.
4. *Сенишин О. С.* Социально-экономическая оценка продовольственного комплекса Украины : [монография] / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 130 с.

5. *Сенишин О. С.* Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – 472 с.
6. *Сенишин О. С.* Ділове планування розвитку корпоративного сектора економіки України: [монографія] / Я. С. Піцур, М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. – 288 с.
7. *Сенишин О. С.* Продовольчий комплекс України як об'єкт теоретико-методологічного аналізу / О. С. Сенишин // Економічні системи : [колективна монографія] / за ред. Г. І. Башнянина. – Т. 4. – Львів. : Ліга-Прес, 2013. – С. 407-439.
8. *Сенишин О. С.* Розвиток аграрного сектора економіки як передумова зміцнення продовольчої безпеки України / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко // Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку України : [колективна монографія]. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 164-180.
9. *Сенишин О. С.* Соціально-економічна оцінка розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки / О. С. Сенишин // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 42-78.
10. *Сенишин О. С.* Економіко-математичний інструментарій підвищення ефективності розвитку продовольчого ринку регіону / О. С. Сенишин, Н. О. Дзюбенко // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 79-122.
11. *Сенишин О. С.* Соціальний розвиток українського села як передумова досягнення сталого економічного розвитку країни / О. С. Сенишин // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 204-233.
12. *Сенишин О. С.* Світовий досвід державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу: методика та перспективи його застосування в Україні / О. С. Сенишин, Л. М. Томаневич // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 117-137.

Тема 2. Методологія соціально-економічного прогнозування розвитку продовольчого комплексу України

Головними елементами системи прогнозування розвитку продовольчого комплексу, зважаючи на різні думки вчених, є: парадигма, закони, принципи, категорії, поняття, терміни, об'єкти, ретроспективні вихідні дані, політика прогнозування, моделі та методи прогнозування тощо. Важливим елементом системи соціально-економічного прогнозування є розгляд її видів та їхнє групування за різними класифікаційними ознаками.

Важливим елементом системи соціально-економічного прогнозування є розгляд прогнозів та їхнє групування за різними класифікаційними ознаками. В основу цієї класифікації покладено такі критерії, як масштаб прогнозування, час попередження, характер об'єкта прогнозування, функціональна ознака, ступінь визначеності досліджуваних параметрів та ін. Детальний аналіз видів прогнозів дав можливість автору доповнити її такими класифікаційними ознаками як ступінь інформаційної забезпеченості та структурно-функціональна характеристика об'єктів прогнозування.

Здійснивши детальний аналіз методів прогнозування, визначено, що залежно від типу необхідної вихідної інформації і достовірності результатів, методи прогнозування поділяють на експертні та фактографічні. Вищевказану класифікацію дисертантом доповнено змішаними методами прогнозування, які поєднують у собі частково ознаки як експертних, так і фактографічних методів. Автором зазначено, що методи прогнозування слід поділяти на

експертні, фактографічні та змішані (запропоновано до цієї групи зачислити методи аналізу ієрархій, Fuzzy-технології та барометричні методи).

Рекомендована література

1. Яцура В. В., Сенишин О. С., Горинь М. О. Соціально-економічне прогнозування: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 412 с.

2. *Сенишин О. С.* Социально-экономическая оценка продовольственного комплекса Украины : [монография] / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 130 с.

3. *Сенишин О. С.* Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – 472 с.

4. *Сенишин О. С.* Економіко-математичний інструментарій підвищення ефективності розвитку продовольчого ринку регіону / О. С. Сенишин, Н. О. Дзюбенко // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 79-122.

Тема 3. Соціально-економічна оцінка функціонування та розвитку продовольчого комплексу як основа побудови соціально-економічних прогнозів

Розглянуто продовольчий комплекс України у системі агропромислового виробництва, здійснено аналіз вітчизняних продовольчих ринків рослинницької та тваринницької продукції.

З огляду на це, визначено, що сучасне функціонування продовольчого комплексу та розвиток вітчизняного продовольчого ринку пов'язані з існуванням продовольчої проблеми, алгоритм вирішення якої слід розглядати у чотирьох площинах: зростання чисельності населення як чинника підвищення попиту на продовольство; використання і збереження землі як головного природного джерела, що забезпечує потреби людства у продовольстві; тенденції і темпи збільшення виробництва продовольства загалом і на душу населення зокрема; аграрна наука як головний чинник забезпечення зростання продовольчих ресурсів планети.

Рекомендована література

1. Яцура В. В., Сенишин О. С., Горинь М. О. Соціально-економічне прогнозування: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 412 с.

2. *Сенишин О. С.* Социально-экономическая оценка продовольственного комплекса Украины : [монография] / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 130 с.

3. *Сенишин О. С.* Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – 472 с.

4. *Сенишин О. С.* Продовольчий комплекс України як об'єкт теоретико-методологічного аналізу / О. С. Сенишин // Економічні системи : [колективна монографія] / за ред. Г. І. Башнянина. – Т. 4. – Львів. : Ліга-Прес, 2013. – С. 407-439.

5. *Сенишин О. С.* Розвиток аграрного сектора економіки як передумова зміцнення продовольчої безпеки України / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко // Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку України : [колективна монографія]. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 164-180.

6. *Сенишин О. С.* Соціально-економічна оцінка розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки / О. С. Сенишин // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 42-78.

7. *Сенишин О. С.* Світовий досвід державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу: методика та перспективи його застосування в Україні / О. С. Сенишин, Л. М. Томаневич // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліґа-Прес, 2014. – С. 117-137.

Тема 4.

Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки

Визначено пріоритетне значення продовольчої безпеки у процесі формування системи національної безпеки країни, проаналізовано соціальний розвиток села як умови досягнення продовольчої безпеки України та досліджено питання світового досвіду державного регулювання розвитку агропродовольчого комплексу та напрямів його застосування в Україні.

У реферованому розділі автором здійснено оцінку стану продовольчої безпеки відповідно до “Методики визначення основних індикаторів продовольчої безпеки”, до яких віднесено: добову енергетичну цінність раціону людини; забезпечення раціону людини основними видами продуктів; достатність запасів зерна у державних ресурсах; економічну доступність продуктів та інші.

За результатами здійсненої авторської оцінки продовольчого ринку на основі законодавчо закріпленої методики визначення основних індикаторів продовольчої безпеки зроблені висновки про покращення стану індикаторів продовольчої безпеки.

Рекомендована література

1. *Воронкова В.Г.* Соціально-економічне прогнозування: Навчальний посібник. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 643 с.
2. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000.
3. *Яцура В. В., Сенишин О. С., Горинь М. О.* Соціально-економічне прогнозування: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 412 с.
4. *Сенишин О. С.* Социально-экономическая оценка продовольственного комплекса Украины : [монография] / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 130 с.
5. *Сенишин О. С.* Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – 472 с.
6. *Сенишин О. С.* Ділове планування розвитку корпоративного сектора економіки України: [монографія] / Я. С. Піцур, М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. – 288 с.
7. *Сенишин О. С.* Продовольчий комплекс України як об’єкт теоретико-методологічного аналізу / О. С. Сенишин // Економічні системи : [колективна монографія] / за ред. Г. І. Башнянина. – Т. 4. – Львів. : Ліґа-Прес, 2013. – С. 407-439.
8. *Сенишин О. С.* Розвиток аграрного сектора економіки як передумова зміцнення продовольчої безпеки України / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко // Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку України : [колективна монографія]. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 164-180.
9. *Сенишин О. С.* Соціально-економічна оцінка розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки / О. С. Сенишин // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 42-78.
10. *Сенишин О. С.* Економіко-математичний інструментарій підвищення ефективності розвитку продовольчого ринку регіону / О. С. Сенишин, Н. О. Дзюбенко // Соціально-

економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 79-122.

11. *Сенишин О. С.* Соціальний розвиток українського села як передумова досягнення сталого економічного розвитку країни / О. С. Сенишин // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 204-233.

12. *Сенишин О. С.* Світовий досвід державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу: методика та перспективи його застосування в Україні / О. С. Сенишин, Л. М. Томаневич // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 117-137.

Тема 5. Соціально-економічний прогноз перетворення України у конкурентоспроможну продовольчу державу

Здійснено прогностичну оцінку нарощування експортного потенціалу продовольчого комплексу України; запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції на світових ринках та здійснено соціально-економічний прогноз місця продовольчого комплексу в забезпеченні споживчих потреб населення України у продуктах харчування.

Важливим показником, що використовують під час прогностичної оцінки експортного потенціалу вітчизняного продовольчого комплексу, є *індекс концентрації експорту продовольства*, або *індекс Хіршмана*. Автор вважає, що концентрація експорту є важливим фактором для країн, що розвиваються (зокрема, для України), та для країн із перехідною економікою саме тому, що останні часто значною мірою залежать від порівняно незначної кількості сировинних товарів, що забезпечують їхні прибутки від експорту. Тому для вимірювання концентрації експорту готових харчових продуктів розраховано індекс Хіршмана для продовольчої групи товарів груп III: “Жири та олії тваринного або рослинного походження” та IV: “Готові харчові продукти”. Такий показник ще прийнято називати рівнем товарної диверсифікації.

Рекомендована література

1. *Воронкова В.Г.* Соціально-економічне прогнозування: Навчальний посібник. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 643 с.

3. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000.

3. Яцура В. В., Сенишин О. С., Горинь М. О. Соціально-економічне прогнозування: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 412 с.

4. *Сенишин О. С.* Социально-экономическая оценка продовольственного комплекса Украины : [монография] / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 130 с.

5. *Сенишин О. С.* Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого комплексу України : [монографія] / О. С. Сенишин. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – 472 с.

6. *Сенишин О. С.* Продовольчий комплекс України як об’єкт теоретико-методологічного аналізу / О. С. Сенишин // Економічні системи : [колективна монографія] / за ред. Г. І. Башнянина. – Т. 4. – Львів. : Ліга-Прес, 2013. – С. 407-439.

7. *Сенишин О. С.* Розвиток аграрного сектора економіки як передумова зміцнення продовольчої безпеки України / О. С. Сенишин, Н. С. Чопко // Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку України : [колективна монографія]. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 164-180.

8. *Сенишин О. С.* Соціально-економічна оцінка розвитку продовольчого комплексу України як умови зміцнення внутрішньої продовольчої безпеки / О. С. Сенишин // Соціально-

економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 42-78.

9. *Сенишин О. С.* Економіко-математичний інструментарій підвищення ефективності розвитку продовольчого ринку регіону / О. С. Сенишин, Н. О. Дзюбенко // Соціально-економічний розвиток регіону : стан та перспективи : [монографія] / за ред. М. О. Горинь, О. С. Сенишин. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 79-122.

10. *Сенишин О. С.* Соціальний розвиток українського села як передумова досягнення сталого економічного розвитку країни / О. С. Сенишин // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 204-233.

11. *Сенишин О. С.* Світовий досвід державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу: методика та перспективи його застосування в Україні / О. С. Сенишин, Л. М. Томаневич // Актуальні проблеми розвитку економіки України : [монографія] / під ред. Р. І. Тринька, Я. С. Піцура. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 117-137.